

**TÜRK
KOOPERATİFÇİLİK
KURUMU**

KOOPERATİFÇİLİK

Sayı — Number : 38

Ekim - Kasım - Aralık

1977

October - November -
December

THE TURKISH CO-OPERATIVE ASSOCIATION was founded at Istanbul University in the year 1931, under the name of the Turkish Co-operative Society (Türk Kooperatifçilik Cemiyeti).

Its headquarters was moved to Ankara in late 1933, and at the beginning of 1934 amended its Statutes in conformance with the conditions prevailing at that date.

The Society changed its name as the «Turkish Co-operative Association» in 1948, and amended its Statutes in conformance with the Law on Associations No. 3512.

The General Assembly of the Association convened on 30th May, 1964 and resolved that in the light of its 33 years of experience and in accordance with the requirements of the planned economy era, the Statutes of the Association should be re-written. The new Statutes drawn up accordingly were reviewed and adopted by the General Assembly at its meeting on 27th June, 1965.

The Government declared it as an Association Serving Public Interest in 1946. The subject which the Association is concerned, is theoretical and practical co-operative work. Its object is to propagate co-operative ideas in theoretical and practical fields, to promote the co-operative spirit and ideas, and to support activities in this direction.

In order to achieve the objects outlined in its statutes, the Association engages in the following activities :

a. Conduct or cause to be conducted research on the subject of co-operative movements, commission its members or other scholars, experts and authors to write articles and books and prepare summaries of articles and books on subjects pertaining to co-operative movements and publish them.

b. Prepare or cause to be prepared standard statutes for the various types of co-operatives.

c. Make contacts nationally or internationally among all types of public and private agencies, organizations, associations and persons on the subjects related to co-operatives, movements, legislation and applications, and express its opinion on these subjects either directly or on request.

d. Convene academic meetings and arrange co-operative weeks, festivals and general co-operative conventions.

e. Conduct lectures, courses, seminars and general knowledge competitions in different parts of the country on the subject of co-operatives.

f. Join as member those international organizations and associations whose objects are similar to its own.

g. Set up a library in the headquarters of the Association, closely connected with the co-operative movement concept, legislation and application and composed of books, periodicals and brochures in Turkish and foreign languages.

h. Participate in the conventions of international co-operative organizations, attend the conferences to be arranged by such organizations and make the Turkish co-operative movement commonly known.

j. Make endeavours to ensure that the concept and application of the co-operative movement is widely diffused, that it develops and takes root, that it is included in the curricula of vocational schools, that chairs on the co-operative movement are instituted in the universities, academies, schools and that institutes specializing in the co-operative movement are founded.

k. Support and sustain the activities and enterprises of existing co-operative act as guide to them in every respect, and at the request of the member co-operatives as well as assist co-operatives in solving their management problems.

KOOPERATİFÇİLİK

ÜÇ AYLIK KOOPERATİF İNCELEMELER DERGİSİ

Sayı : 38

EKİM - KASIM - ARALIK 1977

Devlet, Kooperatif İlişkileri ..... Av. Mustafa CURA

Türk Kooperatifçilik Hareketine Toplu Bir
Bakış ..... Ertürk ŞENGÜN

Kıbrıs Türk Kooperatifçilik Hareketi ..... Hikmet BİÇENTÜRK

Günümüzde Türk Kooperatifçilik Akımı ..... Yazar : Ottfried C. KIRSCH
Çev. : Celâl UZEL

Türk Kooperatifçilik Kurumu Tarafından
Üç Ayda Bir Yayınlanır.

Sayısı : 10,— TL.

Yazışma Adresi : Türk Kooperatifçilik Kurumu
Mithatpaşa Caddesi 38/A Yenişehir - ANKARA

Türk Kooperatifçilik Kurumu Adına İmtiyaz Sahibi :
Prof. Dr. Fahri Halil ÖRS

Yazı İşleri Sorumlu Müdürü
Hüseyin YURDABAK

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

Dizildiği ve Basıldığı Yer
ŞARK
Matbaası — Ankara

CO-OPERATION

Number : 38

October - November - December 1977

State, Co-operative Relations

Av. Mustafa CURA

A General view of the Turkish Co-operative Movement

Ertürk ŞENGÜN

Cyprus Turkish Co-operative Movement

Hikmet BİÇENTÜRK

Present Trend of the Turkish Co-operation

Yazan : Ottfried C. KIRSCH
Çev. : Celâl UZEL

Quarterly Published by the Turkish Co-operative Association

Correspondance Address

Türk Kooperatifçilik Kurumu
Mithatpaşa Caddesi 38/A Yenışehir - Ankara

Proprietor on behalf of the Turkish Co-operative Association

Prof. Dr. Fahri Halil ÖRS

Responsible Editor

Hüseyin YURDABAK

(The opinions expressed in the articles belong to the authors)

DEVLET — KOOPERATİF İLİŞKİLERİ

Av. Mustafa CURA

I — GİRİŞ

I — Devlet

Devlet, belli bir ülkede, bir hükümete bağlı olarak yaşayan bir milletin meydana getirdiği bütünlüktür. Yani, devlet başlıca üç elemandan meydana gelir : Vatan, millet, hükümet.

Devletin varlığı, billetin yaşayışı ve hükümetin görevleri kanunlara bağlıdır.

Devlet, kendisini meydana getiren millete karşı bir çok hizmetlerle sorumludur. Vatani korur, milleti huzur ve refah içinde yaşatmaya gayret sarfeder.

Her ne kadar eski çağlarda ve orta çağlarda devlet şekillerinden bazıları millete toplum kalkınması yönünden hizmet görevlerini düşünmemişlerse de bizim devletimiz demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olduğundan tarifi kendi devletimize uygun şekilde ele alıyoruz.

Devletin yürütme organı hükümettir. Hükümetin elemanları ve desteği olan kamu kuruluşları da devletin derece derece küçülen daralan bölümleri sayılırlar. Meselâ valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler, muhtarlıklar, kamu sektörü ekonomik kuruluşlar...

Bu sebeple devletin kooperatiflerle ilişkisi konusu düşünülürken bu bölümlerin ve elemanların ilişkileri de dikkate alınmalıdır.

Devlet milletin yeteri kadar çoğunluğunu ilgilendiren her konu ile usulüne göre ile karar. Gerekirse kanunları, tüzükler, yönetmelikler hazırlar. Gerekirse cebir kullanmak, savaş açmak, kesin emirler vermek yetkisine de sahiptir.

2 — E k o n o m i k

a) Genel açıklama :

Bir millet olarak toplum halinde yaşayan insanların sınırsız ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçları karşılayacak olan araç ve gereçler ise sınırlıdır. Arada dengesizlik vardır.

Ekonomik çalışmalar, ihtiyaçlarla araç ve gereçler arasındaki dengesizliği gidermek veya hiç değilse azaltmak gayesiyle yapılır. Üretim, ticaret, nakliyat, sanayi gibi bölümler ekonomik faaliyetlerdir.

b- Kamu sektörü :

Devlet eski çağlardaki örnekler gibi sadece emniyet, asayiş ve savunma görevlerini yürütse bile ekonomiye etkisi vardır. Bir yerde emniyet, âsayiş ve adâlet bozulursa, orada ekonomik faaliyetler de bozulur.

Fakat devlet son çağlarda kanun koyucusu sıfatından da faydalanarak ekonomik hayata doğrudan doğruya müdahale etmektedir. Özellikle 20 nci yüzyılın başlarından itibaren bütün dünyada devletin ekonomiye çeşitli şekillerde el atmakta olduğu ve bu ilişkilerin gittikçe genişlediği açıkça görülmektedir.

Hatta belediye hizmetleri yönünden birçok devletlerde bu müdahaleler 19 uncu yüzyıl sonlarında köylerden şehirlere nüfus akını dolayısıyla duyulan ihtiyaçlarla başlamış ve genişlemiştir. Su, elektrik, havagazı, nakil vasıtaları, temizlik v.b.

Ekonomik kuruluşlardan bazıları ne özel kişiler tarafından, ne de şirketler veya kooperatifler tarafından ele alınamazlar. Meselâ bütün milleti ve vatani ilgilendiren karayolları, yer altı yolları, demiryolları, barajlar, limanlar, PTT, radyo - televizyon, ormanlar... gibi çok büyük ve uzun süreli teşebbüsler bu niteliktedir. Bu gibi büyük teşebbüsler devlet eliyle daha uygun düzenlenir ve işletilebilir. Şayet devlet büyük teşebbüslere el atmazsa, özel kişiler, şirketler ve kooperatifler de el atamayacaklarından milletin kalkınması çok gecikecek, nırsız ihtiyaçların karşılanma oranı çok dü-

şük kalacaktır. Bu sebeplerle devletin uzun süreli geleceğini ilgilendiren büyük teşebbüsler doğrudan doğruya devletin görevidir. Özellikle, milletin tamamını ilgilendiren büyük teşebbüsler, kooperatifler vasıtasıyla ele alınamazlar.

c- Özel sektör :

Kamu kuruluşları dışında kalan bütün ekonomik alanlar özel sektör olarak vasıflandırılırlar. Ancak, kooperatifler kendi kendine benzer (Nev'i şahsına münhasır) ve kâr gayesi gütmeyen kuruluşlar olduğundan özel sektörden ayrı düşünülmemelidirler.

Şurasını da açıklamak gerekir ki özel sektör her ekonomik konuya el koyabilir. Kooperatifler her ekonomik konuya el koymazlar. Meselâ bir bölgede bir un fabrikasına ihtiyaç bulunduğunu düşünelim. Bu fabrika bir günde 50 ton buğday öğütecektir. Bir kooperatif bu fabrikayı kuramaz. Çünkü, kooperatifler ortaklarının sadece kendi tüketim ihtiyaçlarını karşılamak için veya sadece kendilerine mahsus üretim olan buğdayları un haline getirerek değerlendirmek için fabrika kurabilirler. Günde 50 ton buğday kaç ortağın ev ihtiyacını karşılar, kaç ortağın üretimini öğütebilir?

Bu düşünülürse ve günde 50 ton un yönünden hesaplanırsa fabrika gerek üretim, gerek tüketim yönünden bir tek kooperatifin alanına sığmaz.

Eğer bölge birliği kurulmuş ise o birliğe bağlı kooperatiflerin ortaklarının sayısı yönünden hesap yapılarak ihtiyaca uygun olduğu anlaşılırsa ancak o zaman un fabrikası kurulabilir.

Bir de özellikleri olan ekonomi alanlarını düşünelim. Meselâ güzel sanatlar, lüks eşya, üretimleri, dağılık alanlarda ihtiyaç duyulan eşya, alet, makine imalâthaneleri, tamirhaneler, şahsın sanat ve marifetlerine bağlı özel sanayi ve buna benzer iş konuları, Doktorluk avukatlık, mimarlık, muhasebecilik gibi serbest meslek işleri kooperatif alanına uygun düşmezler.

Bir memlekette kooperatifler aracılığı ile gerek kamu sektörünün gerekse özel sektörün tamamen ortadan kalkması söz konusu değildir. Gerek kooperatifçilik, amaçlarına yakışan konularda, gerek diğer teşebbüslerde gerçeklere ve dürüstlüklere sadık şekilde çalışan ve kooperatifler elinde bulunan sanayi, üretim ve tüketim çeşitlerinde dahi normal seviyede, işletmeler yürüten özel sektör mensupları işletmeye devam edeceklerdir.

Bu sebeplerle, çok geniş olan ticaret ve ekonomik alanını özelliklerine göre üçe ayırmak ve kamu sektörü, özel sektör ve kooperatifler arasında iş bölümü düzenlemek yerinde olur.

Hatta, kooperatif ana ilkelerini dikkate alarak bir çok kamu kuruluşları bile müşterek ihtiyaçlarını kooperatif yoluyla elde edebilirler. Meselâ Türkiyenin bir çok belediyeleri su, elektrik, havagazı malzemelerini bir üretim-tüketim kooperatifi şeklinde birlikte ele alarak sağlayabilirler. Fabrikalar kurabilirler. Fakat bir kooperatif kurulacağı zaman görülecek işin kooperatif ilkelere uygun olup olmadığı derin şekilde incelenmeli ve ondan sonra kesin karar verilmelidir.

d) Kooperatifler :

Kooperatifler ortaklarının belirli ekonomik menfaatlarını ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet yoluyla sağlayıp korumak amacıyla kurulan, tüzel kişiliği haiz teşekküllerdir. Gerçek ve kamu tüzel kişileri ve dernekler tarafından değişir ortaklı ve değişir sermayeli olarak kurulurlar.

Bu tarife ek olarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda açıkça yer alan ve 1966 yılında Milletler Arası Kooperatifler Birliği tarafından yeniden düzenlenen kooperatifçilik ana ilkeleri de dikkate alınmalıdır.

Ana İlkeler :

- 1) Serbest giriş ve çıkış (Açık Kapı)
- 2) Demokratik Yönetim (Bir ortağa bir oy)
- 3) Sermayeye sınırlı faiz
- 4) Risturn
- 5) Kooperatifçilik eğitimi
- 6) Diğer kooperatiflerle iş birliği

İşte bu yeni ilkelerin tamamına bağlı olan teşekküller gerçek kooperatiflerdir. Ne yazık ki bir çok şirketler kooperatif adını kullanmakta, fakat kooperatif ana ilkelerinin en önemlilerini bir tarafa bırakarak çalışmaktadırlar. Bunlara uydurm kooperatifler veya sun'î kooperatifler denilebilir.

Ekonomik özel sektör bölümünde tek amaç kâr kazanmaktır. Bir teşebbüs ne kadar çok kâr elde ederse o kadar başarıya ulaşmış olur. Ticaretle elde edilen kâr üreticilerden alınan ve tüketici-

cilere satılan mallardan kazanılır. Bina yaparak satan inşaatçılar fahiş fiyat farkları ile daireler satarlar. Tefeciler ellerindeki parayı akla sığmayacak derecede yüksek faizle işletirler.

İşte bu durum karşısında üreticiler, tüketiciler, krediye ihtiyacı olanlar, meskene veya işyeri gayrimenkullere ihtiyacı olanlar bir araya gelerek kooperatif yoluyla amaçlarına ulaşabilirler. Kâr amacı ile uğraşan araçların kârlarını ortadan kaldıracaklar veya mümkün olduğu kadar gerçek fiyatlar seviyesinde ayarlayabilirler.

Gerekirse çok amaçlı kooperatifler halinde kurularak üretim, tüketim, kredi, iş alanı, pazarlama, yapı gibi her çeşit konularda ortaklarının ihtiyaçlarını araçların kârlarından kurtararak gerçek fiyatlarla sağlayabilirler.

Küçük alanlarda iş gören kooperatifler birleşerek birlikler, merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliği kurabilirler.

Devletimiz için 1163 sayılı kanun ile 1969 yılından itibaren bu imkânlar yol verilmiştir. Teşebbüslere de geçilmiştir. Kısa zamanda gayemize bu yönden ulaşacağımız ümidindeyim.

Şu hususlara da kısaca dokunma lüzumu vardır :

Kooperatifçiler sosyalist değildirler. Özel mülkiyete hüküm düşünceleri yoktur. Kanunlara uygun özel sektöre ve kamu sektörüne dahi saygılıdır. Ancak, kâr amacı ile hareket ederek halkın zaruri ihtiyaçlarını istismara girişen kötü niyetli araçlardan kurtulmak ve piyasayı inanılır, güvenilir bir hale getirmek düşüncesiyle bir araya gelip kooperatif kurarlar.

Kooperatifler kârcı şirketler gibi kâr amacı ile kurulmazlar ve dernekler gibi ortaklar dışındaki halka hizmet ve yardım amacıyla de kurulmazlar. Yalnız ortakların ihtiyaçlarını karşılamak için kurulurlar. Konuları aynı veya birbirleriyle ilgili nitelikte olan kooperatifler birlikler kurabilirlerse iş alanı genişler. İhtiyaçları karşılanan ortak sayıları artar. Bu tip birlikler de bir araya gelerek merkez birlikleri kurdukları zaman iş alanı bütün memleketi içine alır. Her konudaki birlikler ve merkez birlikleri birleşip Türkiye Millî Kooperatifler Birliğini kurduklarında bütün konulardaki kooperatif çalışmalarını millî bir merkez etrafında organize edilmiş olur.

1971 sonu istatistiklerine göre memleketimizde 12 263 kooperatif ve 3 192 918 ortak bulunduğu görülmektedir. Aile reisi olan bir ortağın 5 nüfuslu bir aile ihtiyacını karşıladığı tahmin edilirse Türkiyede 15 964 590 nüfus kooperatifle ilgili demektir.

Ekonomik menfaatlarını, meslek ve geçim ihtiyaçlarını kendileri rahatça sağlayan ve kooperatiflere ihtiyaç duymadan varlıklı aileleri de hesaba katarsak bu gün Türkiye'de kooperatif çalışmalarına ihtiyacı olan nüfusun yarısından çoğu kooperatifle doğrudan doğruya ilgilidir.

Eğer kooperatifler ortaklarını kalkındırabilirlerse Türk milletinin kalkınmasına aracılık yapmış olurlar. Bir milletin kalkınması demek, devletin de kalkınması demektir. O halde Devlet - Kooperatif ilişkileri gerçekte fiilen vardır. Yani kooperatifler, toplum kalkınmasında devlete yardımcı teşekküllerdir.

Bu durumda kooperatiflerin çoğalmasını, kooperatifçilerin eğitilmesini, lüzum varsa kooperatiflere yardımda bulunulmasını devletin dikkate alması mecburidir.

Rochdale öncülerinin işe başladıkları 1844 yılından beri deneyimler göstermiştir ki kooperatif teşkilâtları yeterli şekilde organize edilebilirse halka devlet kadar yardımcı olurlar. Hatta bazı yerlerde devletten daha başarılı hizmetlerde buldukları da görülmüştür.

Bir örnek :

1930 - 1939 yılları arasında Norveç'te fiyatları resmî fiyat kontrol idaresi tesbit etmiş, İsveç'te ise tüketim kooperatifleri birliği tesbit etmiştir. Bir kilo arap sabununun fiyatı Norveç'te 75 öre İsveç'te 50 öre olarak devam etmiştir.

Yani, Norveç'te devlet resmi muamele ile fiyat ayarını başaramamıştır. Tüketiciler % 50 zarara uğramışlardır. İsveç'te tüketim kooperatifleri birliği bunu başarmıştır. (İsveçte Koop. Hareketleri Sayfa : 5 T. Koop. Kur. 1946 yayımı).

II — DEVLET — KOOPERATİF İLİŞKİLERİ

Devlet, kooperatiflerle ilişkisiz kalamaz. Devlet, millet hayatının her yönden bir düzen içinde işleme ve devamı için kurulmuş bir teşekküldür. Kooperatifler ise millet hayatının ekonomik ve sosyal yönden bir huzur içinde devamı içinde araç olarak ele alınan teşekküllerdir.

Toplum kalkınması yönünden kooperatifler halka büyük faydalar sağladığından devletler kooperatiflerle devamlı ilişki kurmaktadır. Bu ilişkiler her deşletin şekline göre birbirinden farklıdır. Genel bir ayırım yapılırsa şu şekillere rastlanır :

- 1) Siyasi ilişkiler
- 2) Hukuki ilişkiler
- 3) Ekonomik ilişkiler 'Teşvik, destekleme, vergi muafiyeti v.b)
- 4) Eğitim ilişkileri
- 5) Sıkı kontrol (Vesayet) ilişkileri
- 6) Kooperatifleri devletleştirme.

Bu ayırımlaar göre açıklamalar şöyle olabilir :

- 1) Siyasi ilişkiler :

Tecrübeler zamanla kooperatiflerin siyasetten el çekmeleri zaruretini göstermiştir. Fakat İngilterede 1918 yılında kooperatifler bir siyasi parti gibi sözlü ve yazılı propagandalarla milletvekili seçimine adaylar göstermişlerdir. Hatta 1929 yılına kadar İşçi Partisini destekleyen büyük hareketlere girişmişlerdir.

Buna benzer olaylar Belçika'da ve Fransa'da da olmuştur. Fransa'da kooperatifçi olan milletvekili adayları hangi partiden olursa olsun oy verme bakımından desteklenmişlerdir. Meclislerde kooperatifçi gruplar kurma teşebbüsüne de geçmişlerdir. Bir çok kanunları bu yöndeki çalışmalarını sonucunda elde etmişlerdir.

Fransa'da kooperatifçiler bir ara devlet ile olan ilişkilerinde harbe karşı olduklarını ve milletler arası siyasette sulhu tercih ettiklerini ortaya atarak bir parti gibi gösteri hareketlerinde bulunmuşlardır. Siyasi ilişkiler kooperatiflere zararlı sonuçlar getirmiştir. Bu sebeple milletler arası kooperatifler birliği tarafından 1937 yılında (Siyasette ve dinde tarafsızlık) kooperatifçiliğin ana ilkeleri arasına alınmıştır. Aynı zamanda bütün dünyada hür, demokratik devletlerce kabul edilmiştir.

1966 yılında bu ilkenin kaldırılması, serbest giriş (ortaklığın herkese açık olması) ilkesinin siyasette ve dinde tarafsızlık ilkesini de içine alacağı düşüncesiyle kararlaştırılmıştır. Kooperatifler siyasetle uğraşmayacaklardır. Fakat kooperatiflere hangi partiden olursa olsun herkes girebilecektir.

Bu duruma göre Devlet-Kooperatif ilişkisinin siyaset yönü 1937 yılındanberi ana ilke olarak kapalıdır :

2) Hukuki ilişkiler :

Devlet kanun koyucusu olarak ekonomik hayata kanunlarla müdahale eder. Ekonomik alanda milletin yeteri kadar çoğunluğunu ilgilendiren yeni bir durum ortaya çıktığında devlet bir kanun ile ona yeni bir düzen verir.

21. Aralık. 1844 tarihinde İngiltere'de kurulan Rochdale kooperatifinin başarılı çalışmaları oldukça geniş bir yayılma durumuna gelir gelmez 1852 yılında İngiltere devleti bir kanun çıkararak dünyada kooperatiflerle ilk hukuki ilişkiyi kurmuştur.

Zamanla kooperatifler hangi devletlere doğru yayılmış ise kanunlar bütün dünyada çoğalmaya başlamıştır. Günümüzde dünya devletlerinde 4 000 den fazla kanun, tüzük ve benzeri hukuk ilişkileri yürürlükte dir.

Bazı devletler Anayasalarına dahi devlet - kooperatif ilişkilerini yerleştirmişlerdir. Meselâ :

1869 yılında yürürlüğe giren İsviçre Zürih Kantonu Anayasasında : «Karşılıklı yardım üzerine kurulmuş olan kooperatifçiliğin gelişmesini devlet kolaylaştırır ve teşvik eder.» hükmü;

1961 yılında yürürlüğe giren T.C. Anayasasında da :

«Devlet kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.» hükmü yer almıştır.

1852 yılından beri dünya devletlerinde kooperatifler hukuku başlıca 4 şekilde yürütülmektedir :

1 — Kooperatiflere özel yer veren hiç bir kanun ve tüzük bulunmadığı halde genel hukuk hükümlerine göre kooperatifler, birlikler, federasyonlar kurulması.

2 — Özel ve bağımsız bir kooperatifler kanunu mevcut olmayıp ticaret veya ekonomi kanunları içinde bir bölüm ile kooperatifçiliğin idare edilmesi.

3 — Birbirinden farklı olan birçok kooperatifler hakkında ayrı ayrı kanunlar çıkarılarak her kooperatif bölümünün kendi kanunlarına göre yürütülmesi.

4 — Bağımsız, tek bir kooperatif kanunu ile bütün kooperatiflerin aynı şekilde kurulması, desteklenmesi, denetlenmesi ve yürütülmesi.

Devlet ile kooperatiflerin hukuk yönünden ilişkilerinde örnek alınacak en uygun şekil Almanya'da görülmektedir. 1889 yılında yürürlüğe giren Alman Kooperatif Kanunu, bütün kooperatifleri özellikle denetleme yönünden disiplin altına almıştır.

Her kooperatif bir denetleme birliğine bağlıdır. Küçük kooperatifler iki yılda bir defa, büyük kooperatifler yılda bir defa detaylı şekilde teftişe tabidirler.

Denetleme birlikleri her yıl sonunda ekonomi bakanlığına bir rapor ile denetleme sonuçlarını bildirirler.

1948 yılından beri Raiffeisen Milli Birliği ve devlet gözetimi altında bu görevi üzerine almıştır.

Devlet - Kooperatif hukuk ilişkileri çok önemlidir. Kooperatifçiliğin gelişmesine yol veren en güçlü araç kanundur.

3) Ekonomik ilişkiler :

Devlet, milletin kalkınmasında her çeşit ekonomik konularla ilişki kurar. Kooperatifler milletin kalkınmasında inanılır ve güvenilir bir doktrin olarak tanınmış olduğundan, devletler bu yönden ilişkilerini gittikçe genişletmektedirler.

Kalkınmada halka rehberlik yapmak görevini 20. yüzyıl başındanberi devletler üzerine almışlar ve kooperatifleşmeyi teşvik etmek, desteklemek, yatırım ve kredi sağlamak, vergi muafiyeti tanımak suretiyle, devletler ekonomik sektörleri arasında tarafsızlığı değiştirmişler ve kooperatifçilik lehine taraf tutmuşlardır.

Kalkınma için devlet bütçesinden ayrılan paraların kooperatiflerde daha verimli kullanıldığını denemişlerdir.

Devletin şekline ve milletin iş alanına göre kooperatif konuları üzerinde de tercihler yapılmaktadır. Meselâ halkın çoğunluğu tarım alanında ise tarım kooperatiflerine yardımda öncelik tanınmaktadır.

4) Eğitim ilişkileri :

Genel eğitim görevi devlete aittir. Eğitim özel sektöre bütünü ile bırakılamaz. Çünkü bir milletin bir devlet yönetiminde ebedi yaşayabilmesi için nesillerin kaderde, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülkülere bağlı ve Türk Milliyetçiliğinden hız ve ilham alan duygular ile yetiştirilmeleri gereklidir.

Her gün yavrular doğar, ömrü bitenler Allah'ın rahmetine kavuşurlar. Eğitim görevi kesintisiz olarak sonsuz devam etmelidir. Eğitim felsefesi de milliyetçilik prensiplerine sadık bir yönde titizlikle gözetim altında yürütülmelidir.

Meselâ, kooperatifçiliği ele alalım :

Memleketin her yerinde her yurttaşa kooperatifçilik aynı şekilde tanıtılmalıdır. İlkeleri bütün detaylarıyla ve örnekleriyle kursuz şekilde halka öğretilmelidir. Kooperatifleri yürütecek elemanlar ise daha derin ve geniş bilgilerle ketiştirilmelidir.

Bunun için öğretmenlere, okullara, eğitim merkezlerine ihtiyaç vardır. Eğer bu husus ciddi olarak ele alınmazsa ve tarım kooperatifçileri, tüketim kooperatifçileri, okul kooperatifçileri, yapı kooperatifçileri kooperatif bilgilerini birbirinden ayrı şekilde görürler ve öğrenirlerse birlik, beraberlik ve bölünmez bütünlük gerçekleşemez. Memleketimizde okul kooperatiflerinde yer alan farklı uygulamalara kısaca değinelim :

1951 yılındanberi yürürlükte olan okul kooperatifleri ana sözleşmesinin bazı maddeleri zamanla değiştirilmişlerdir. Kooperatifin yıl sonunda elde edeceği fiyat farkı orta ve yüksek okullarda kısmen de olsa risturn olarak dağıtılmakta, ilk okullarda ise, risturn tamamen bırakılarak değişik sermayelerin miktarlarına göre kâr olarak dağıtılmaktadır. Durum şöyledir :

Kârın % 50 si sosyal yardım için okula,
% 25 i yedek akçaya
% 25 i sermaye payları oranında ortaklara dağıtılır.

Bu duruma göre Türkiye'de yalnız okul kooperatiflerinde bile kooperatifin ne demek olduğu, öğrencilere değişik şekilde öğretilmektedir. Bu durum, kooperatifçilik eğitimi bakımından büyük bir hatadır. Çünkü, memleketimizde 1971 istatistiklerine göre 38 292 ilk okul ve 134 616 ilkokul öğretmeni vardır. İlkokulların 3 455 i il ve ilçe merkezlerinde, 34 837 si kasaba, bucak ve köylerdedir.

Türk halkının tamamının ilkokuldan geçmesi ve her ilkokulda okul kooperatifi kurulması mecburi olduğuna göre bütün Türk çocuklarına kooperatifler ilk defa olarak kârcı bir şirket halinde gösterilmekte ve tanıtılmaktadır. Kâr, sermaye payları oranında dağıtılmaktadır.

Bu gibi hataları bütünüyle ortadan kaldırmak ve tam ayarlı has bilgi olarak kooperatifçiliği öğrencilere ve halka doğru olarak duyurmak devletin görevidir.

5) Sıkı kontrol (Vesayet) ilişkileri :

Kooperatifin kuruluşunda görev, ona ihtiyacı olan ortaklara aittir. Doğrusu ve aslı budur. Fakat geri kalmış ülkelerde halk bu bilgiden yoksundur. Devlet ise toplum kalkınmasına yardımcı olacağına inandığı kooperatifleri memlekete yaymak, halkı bundan faydalandırarak kalkındırmak düşüncesiyle işe kendisi el atabilir. Yol gösterir ve kooperatifler kurdurur. Başlangıçta bu tutum normal görülür. Fakat doğru yol şudur ki, devlet bir yandan eğitime, bir yandan mali desteklemelere ve denetime önem vererek kısa zamanda kooperatifçiliği halka tanıtmalı ve her kooperatifi kendine hakim bir duruma getirerek yavaş yavaş sıkı kontrolü ve vesayet şeklini hafifletmeli, en uygun zamanında kooperatifleri kanun ve anasözleşmeye sadık hür bir teşkilat halinde serbest bırakmalıdır.

Halbuki bazı devletler buna önem vermemekte ve kooperatiflerin bütün iradesini kendi elinde uzun yıllar yürütmektedir. Bu durum çok zararlıdır. Kooperatifçilik ana ilkelerine uygun değildir. Kooperatif sevgisini azaltır. Ortakları kooperatifçilikten soğutur. Kooperatifçilik bilgilerini yozlaştırır. Kooperatifleri kamu kuruluşu şekline döndürür. Milyonlarca kooperatif ortağının üstün fikirlerinden fayda görmesine de engel olur.

Devlet - Kooperatif ilişkilerinde vesayet başlangıçta normal karşılanabilir. Fakat devletin gücüne ve halkın kabiliyetine göre uygun bir süre içinde buna son verilmesi lazımdır.

6) Kooperatifleri devletleştirme :

Adına kooperatif denildiği halde kooperatifçilik ilkelerine hiç uymadan ve ortaklara hürriyet tanımayan, özel mülkiyet hakkını kaldıran, zorlama ve baskı ile kurulup işletilen teşkilâtlar da vardır. Rusyada Kolhozlar ve İsrailde Kibutz'lar bu şekildedir. Kibutz'lar ötekenden birazcık daha yumuşaktır.

Bu kuruluşlara kooperatif adı verilmemeli idi. Çünkü kooperatif demek ne demektir, bunu halk bütün dünyada tek bir örnek olarak tanımalıdır. Bu gibi kuruluşlar terim yönünden kooperatif anlayışına zararlıdır. İlimde, fende, sanatta ve felsefede her terimin kendine has bir tek kavramı vardır.

Gerçek kooperatifler demokratik kuruluşlar. Mülkiyet hakları giriş - çıkış serbestliği, eşit oy hakkı, yönetim ve denetimde kanuna, anasözleşmeye ve genel kurul kararlarına sadakat olmadıkça o teşkilâtın adına kooperatif denilemez.

III — TÜRKİYE DEVLET — KOOPERATİF İLİŞKİLERİ TARİHÇESİ

A — Osmanlı Devleti zamanında :

Osmanlı Devleti zamanında memleketimizde kooperatif teşkilâtları görülmemektedir. Memleket Sandıkları kooperatif sayılmaz. Osmanlı Devletinin son yıllarında birkaç kuruluşa rastlanmıştır da Devlet - Kooperatif ilişkisine müsait bir ortam hasıl olmamıştır.

Yalnızca hukuk yönünden 28.2.1332 (1916) tarihinde kanunlaşan Ziraat Bankası Muvakkat Kanununun 2. madde 7. fıkrasında kooperatif kelimesi ilk defa yer almıştır.

B — Cumhuriyet devrinde :

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan itibaren devletin kooperatifle ilişkileri ciddiyetle başlamıştır. Ve devam etmiştir.

1) 5.1.1924 gün ve 396 sayılı kanunla Ticaret'i Berriye Kanunu 10. maddesine bir fıkra eklenerek kooperatif şirketler kuruluşuna yol verilmiştir. Bu kanun Cumhuriyetin kuruluşundan 68 gün sonra çıkarılmıştır.

2) 21.4.1924 gün ve 498 sayılı İtibar'ı Ziraat Birlikleri kanunu çıkarılarak tarım alanında çiftçilere kredinin kooperatifler yoluyla verilmesi hükme bağlanmıştır. Fakat o yıllarda kooperatif anlayışı yaygın olmadığından ve Ziraat Bankasının kredi dağıtma imkânları yeterli bulunmadığından bu kanun uygulanamamıştır.

3) 24.3.1925 gün ve 586 sayılı kanun ile Ankara'da görevli memur ve müstahdemlere yarımsar aylıkları tutarında avans verilmesi öngörülmüş ve 168.000,— lira tutan bu avans sermaye olarak doğrudan doğruya hazineден kooperatife aktarılmıştır. Böylece Türkiye Cumhuriyetinin ilk tüketim kooperatifi olan (Ankara Memurlar Kooperatif Şirketi) devlet eliyle ve devlet desteğiyle 396 sayılı Ticaret'i Berriye kanununa göre 8.4.1925 tarihinde kurulmuştur. Halen faaliyettedir.

4) 1926 yılında 865 sayılı Ticaret Kanunu çıkarılmış ve bu kanunun 6. faslığını teşkil eden 478 İlâ 502. maddeleri her konudaki kooperatiflerin kuruluşuna yol göstermiştir.

5) 1929 yılında İtibarı Ziraî Birlikleri Kanunu yürürlükten kaldırılmış ve onun yerine 1470 sayılı Ziraî Kredi Kooperatifleri Kanunu çıkarılmıştır. Memleketimizin tarım kredi kooperatifleri 1935 yılına kadar bu kanun ile kurulmuşlardır.

6) 1935 yılında 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu çıkarılmıştır. Bu günkü tarım satış kooperatifleri ve birlikleri bu kanun ile kurulmuş olup çalışmaya devam etmektedirler. Bu kooperatifler devlet plânı, devlet desteği ve devlet yönetim ve denetimi altında yürütülmektedir.

7) 1935 yılında 1470 sayılı kanun da yürürlükten kaldırılmış ve 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu çıkarılmıştır. Tarım Kredi Kooperatifleri 1972 yılına kadar bu kanunla T.C. Ziraat Bankasının vesayeti altında yürütülmüştür.

8) 3780 sayılı Millî Korunma istinaden 1944 yılında K/513 sayılı Koordinasyon Heyeti kararıyla küçük sanat kooperatiflerine ham madde dağıtımını karara bağlanmış ve yıllarca memleket çapında bütün küçük sanat kooperatifleri ortaklarına özellikle dokumacılara devlet eliyle (T. Halk Bankası aracılığı ile) ham maddeler dağıtılmıştır.

9) 1957 yılında 865 sayılı Ticaret Kanunu yürürlükten kaldırılmış ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu çıkarılmıştır. 6. faslını teşkil eden 485 İlâ 502. maddelerinde kooperatif hükümleri kısmen değiştirilmiş ve sermayedeki ortak payları rayiç piyasaya uygun miktarlara çıkarılmıştır.

10) 1961 yılında kooperatifçilik Türk Tarihinde ilk defa olarak Anayasa'da bir maddeye yerleştirilmiştir.

«Mad. 51 — Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.»

İşte Devlet - Kooperatif ilişkilerinin yönü bu suretle Anayasa hükmü olarak en iyi şeklini almıştır.

11) 1969 yılında 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu yürürlüğe girmiş ve birlikler, merkez birlikleri, millî kooperatifler birliği kuruluşlarına yol açılmıştır.

12) 28.4.1972 tarihinde 2836 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmış ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri kanunu yürürlüğe girmiştir.

Bu kanun 21 000 Türk köyünü içine alan tarım kredi kooperatifleri üzerindeki Ziraat Bankasının vesayetine son vermiş, bölge birlikleri, merkez birlikleri, bankalar ve sigorta teşkilatları kurma yetkilerini tanımıştır. Tarım kredi kooperatifleri çok amaçlı kooperatif şekline dönüştürülmüştür.

Bu kanunda Devlet-Kooperatif ilişkileri, merkez birliği genel müdürlüğünün Bakanlar Kurulu kararıyla atanması şeklinde görülmektedir. Yani, devlet kendisi, ilişkisinin şeklini kanuna yerleştirmiştir.

13) 25.12.1969 gün ve 1196 sayılı Tütün Tarım Satış Kooperatifleri Kanunu yürürlüğe girmiş ve memleketin tütün üretimini özel bir şekilde kooperatifleştirmeye yol vermiştir.

14) Yukarıda sıraya konulan kanunlar dışında kooperatifçiliği teşvik yönünden diğer bazı kanunlara da kooperatiflerle ilgili maddeler konulmuştur :

a) (1956) - 6831 sayılı Orman Kanunu madde 40 ve 66 Orman kooperatifleri hakkında.

b) (1958 - 7116 sayılı İmar ve İskân Bakanlığı Kanununun 10. madde (e) fıkrasında yapı kooperatifleri hakkında.

c) (1963) - 227 sayılı Türkiye Süt Endüstrisi kanununun madde 3 son fıkrası, sütçülük kooperatifleri hakkında.

d) (1963) - 274 sayılı Sendikalar kanununun madde 14 (j) fıkrası, işçi tüketim kooperatifleri hakkında.

e) (1971) - 1497 sayılı Çay Kurumu kanununun 3. madde (d) fıkrası ve 10. madde (e) fıkrası, çay üreticileri yardımlaşma kooperatifleri ve birlikleri hakkında.

IV — TÜRKİYE DEVLET-KOOPERATİF İLİŞKİLERİNE BU GÜNKÜ DURUMU

1 — Mevzuat yönünden :

Yukarıda detaylarıyla arz olunduğu üzere, devletimiz Cumhuriyetin kuruluşundan beri devamlı olarak kooperatifler hakkında

kanunlar, kararnameler çıkarmış ve özellikle tarım sektörünü kooperatifleştirmek için büyük teşebbüslere destek olmuştur.

Ancak ,tarım satış, tarım kredi, tütün, küçük sanat gibi konular ayrı ayrı kanunlar ve kararnamelerle birbirinden farklı kuruluş yönetim denetim ve finansman kurallarına sağlanmışlardır. Diğer kooperatifler ise 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa bağlı ve üst kuruluş imkânlarına sahip en iyi, bağımsız bir kooperatifleşme yoluna 1969 yılında kavuşmuşlardır.

Devletimizin kanun koyucu organları henüz kooperatifçilik üzerinde derin bir incelemeye ve karşılaştırmaya girememiş durumdadırlar.

Türk Kooperatifçilik Kurumunun 1947 yılındaki ikinci kongresinde kanun komisyonunca şu dilek karara bağlanmıştır :

«Her konuya ayrı ayrı kanun değil, bütün kooperatiflere şamil bir tek kanun yapılması.»

Aradan 26 yıl geçtiği halde bu düşünce bir defacık olsun Meclislerde ciddiyetle ele alınmamıştır. Bu gün çeşitli kooperatifler arasında farklı uygulamalar devam etmektedir.

2 — Devlet organlarının ilişkileri yönünden :

Kooperatif kanunlarına göre bütün kooperatiflerle ilişkinin esası Ticaret Bakanlığına bağlıdır.

Ayrıca, yapı kooperatifleri için İmar ve İskân Bakanlığı, Tütün Tarım Satış Kooperatifleri için Tarım Bakanlığı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı denetim ve gözetim hakkına sahiptirler.

Orman Bakanlığı da orman kooperatifleri ile ilişki kurmaktadır.

Köy İşleri Bakanlığı köy kalkınma kooperatifleri ile geniş çapta meşgul olmaktadır. Hatta kanunî bir mecburiyet bulunmadığı halde Köy İşleri Bakanlığının kooperatiflerle ilişkileri kısa zamanda üstün bir dereceye yükselmiştir. Plân, proje, eğitim, bağış ve kredilerle finansman yardımları, pazarlama, denetim gibi ilişkiler ve yardımlar yalnızca Bakanlık merkez kooperatifçilik dairesinde değil, köylülere yaklaşma bakımından taşra illerinde kurulmakta olan bürolarla da ayarlanmakta ve kolaylaştırılmaktadır.

Bunlardan başka :

- Sanayi Bakanlığı Küçük Sanatlar Dairesi Başkanlığı,
  - T.C. Ziraat Bankası,
  - T.C. Halk Bankası
  - Sosyal Sigortalar Kurumu İşçi Meskenleri ve İnşaat Müdürlüğü,
  - Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü,
  - T. Şeker Fabrikaları A.O.
- .....gibi resmî daireler de kooperatiflerle devamlı ilgi kurmaktadırlar.

3 — Kuruluş, yönetim, denetim ve kooperatifçilik ana ilkeleri yönünden :

Kanunları ayrı olan ve kuruluş, yönetim, denetim ve kooperatifçilik ana ilkelerine bağlılık yönünden farkları bulunan kooperatifler vardır.

Tarım Satış Koperatifleri ve Birlikleri, Tarım Kredi kooperatifleri ve birlikleri, Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleri ile Genel Birliği, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulanlardan farklıdır. Bu farklar ortadan kaldırılmadır.

Devlet Plânlama Teşkilatı da bu düşüncüyü üçüncü 5 yıllık kalkınma plânında şu suretle açıklamıştır :

«Kooperatiflere örgütlenme ve eğitim konularında devlet desteği sağlanacak, kooperatif ortaklarının hak ve menfaatlarını koruyucu bir denetim düzeni gerçekleştirilecek ve sun'î kooperatifleşmeler önlenecektir.»

««Kooperatifçilik, ortaklarına eşit haklar tanıyan ve eşit sorumluluklar yükleyen demokratik örgütler olarak geliştirilecektir.»

4 — Maddi Yardım ve Kredi Yönünden :

Bazı koperatifler bağış şeklinde büyük yardım görmektedir. Kredi yönünden de devamlı olarak devlet ilişkilerinden faydalanmaktadırlar. Meselâ, tütün tarım satış kooperatifleri ile tarım kredi kooperatifleri ve birliklerinin kuruluş safhasında devlet bütçesinden 100 er milyon lira yardım kanun ile hükme bağlanmıştır.

Köy İşleri Bakanlığının desteğine layık köy kooperatiflerinden bir çoğu Bakanlıktan bağış halinde para almaktadır.

Diğer kooperatiflerden pek çoğu hiç bir kredi sağlayamamaktadır.

Bu durumda devlet - kooperatif ilişkilerinin maddî yardım ve kredi yönü adâlete uygun değildir. Eşitlik prensibi yoktur. Devlet Plânlama Teşkilâtının da bu düşüncede olduğu yukarıda arz olunmuştur.

5 — Eğitim yönünden :

Türkiyede devlet - kooperatif ilişkilerinin eğitim yönü hemen hemen yok denilecek durumdadır.

Her ne kadar Köy İşleri Bakanlığı, T.C. Ziraat Bankası, Türk Kooperatifçilik Kurumu bu konuda gayretler sarfetmekte iseler de bu çalışmalar eğitime elverişli ve yeterli değildir.

Türkiyede kooperatiflerden faydalanacak olan nüfusun yalnızca köylere ve çiftçilere mahsus 1970 yılı oranı % 64,1 dir. Sayısı 23 milyondur.

Şehir ve kasabalardaki yapı, tüketim, küçük sanat, esnaf kefalet kooperatifleri mensupları da hesaba katılırsa 30 milyonu bulur.

Merkezî bir teşkilâttan mahrum olarak birbirinden habersiz üç beş kurs ile bu nüfusa kooperatifçilik tanıtılamaz. Kooperatifçiliğin muhtaç olduğu en önemli yardım eğitimidir.

Ayrıca yukarıda arz olunduğu üzere Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kooperatifler memlekete kârşî şirket şeklinde tanıtılmaktadır. Bu hatanın memleketimize ne büyük zarar verdiğini yüksek takdirlerinize arz ederim.

6 — Üst kuruluş örgütlenmeleri yönünden :

Anayasamızda demokratik, lâyık ve sosyal bir hukuk devleti olarak tavsif edilmiş olan devletimizin mensupları bütün haklarda ve görevlerde eşit gösterilmiştir.

Ayrıca, devlet milleti ve milletin haklarını korumakla da yükümlüdür.

Bu gün bazı kooperatif birlikleri devlet tarafından kurulmakta, kuruluş masrafları hazineden ödenmekte, genel müdürler ve bazılarının deneticileri devlet tarafından atanmaktadır. Kısmen vesayet altındadırlar.

Hatta, tarım satış kooperatifleri birliğinin ve Türkiye Tütün Tarım Satış Kooperatifleri Genel Birliğinin genel müdürleri Ticaret Bakanlığınca, Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliğinin genel müdürü Bakanlar Kurulunca atanmaktadır.

Diğer kooperatif birlikleri ve merkez birlikleri ise tamamen kendi başlarına serbest bırakılmaktadır. Ancak, resmi formalite ve izin alma yönlerinden bu bölümdeki üst kuruluşlar da farklı şekilde muamelelere tabi tutulmaktadırlar.

İsim bakımından bile farklar gözden kaçmamalıdır. Meselâ tütün kooperatiflerinde (Merkez Birliği) yerine (Genel Birlik) adı verilmiştir.

Son yıllardaki gelişmelerle memleketimizde kooperatifler ve üst kuruluşları hızla çoğalmaktadır. Eşitsizlikle uygulanan ilişkiler ortaya problemler çıkaracaktır. Bu husus bir an önce ele alınmalı ve kooperatifler eşit haklara kavuşturulmalıdır.

V — DEVLET - KOOPERATİF İLİŞKİLERİ YÖNÜNDEN GÖRÜŞ VE İSTEKLER

1 — Kooperatifler Bakanlığı Kurulmalıdır :

Yukarıda arz olunduğu üzere memleketimizde devlet kooperatif ilişkileri vardır. Samimidir. Hükümet programlarında, kalkınma plânlarında yer verilmektedir. Fakat ne yazık ki koordinasyon uygulaması yoktur. Çeşitli Bakanlıklarda, çeşitli kamu kuruluşlarında farklı şekillerde ve birbirlerinden habersiz yürütülmektedir.

Bu gün memleketimizde kooperatifçilik o kadar yaygın hale gelmiştir ki bir Bakanlığa ve merkezî bir yönetim ve denetime ihtiyacı acil durumdadır.

Bu hususlar dikkata alınarak en kısa zamanda bir KOOPERATİFLER BAKANLIĞI kurulmalıdır.

2 — Kooperatifçilik eğitimi okullarda programa alınmalıdır. Ayrıca kooperatifçilik okulları kurulmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığının yönetiminde 1971 istatistiklerine göre 38.292 ilk okul, 1712 ortaokul, 430 lise, 89 Öğretmen okulu ve bir kısım meslek okulları vardır.

Normal eğitim çocukluktan başlar. Bütün Türk öğrencilerine

kooperatif bilgileri ilk okuldan başlatılarak üniversitelere kadar öğretilmelidir. Bu suretle kooperatifçilik Türk Milletinin gönlüne ve zihnine yerleşecektir. En önce ilk okullardaki okul kooperatifleri dolayısıyla düşülen hatalı tanıtım ortadan kaldırılmalıdır.

Her çocuk büyüdüğü zaman kooperatifçiliğe ihtiyaç duyacaktır. Bu gün memleketimizdeki kooperatif ortaklarının pek çoğu kooperatif teriminin kavramını bilmemekte ve düşünmemektedirler.

Her derecedeki okullarda birer okul kooperatifi kurulması 1951 yılındanberi uygulanmakta iken bu gün Millî Eğitim Bakanlığında kooperatifle ilgilenen ve kooperatif konularındaki soruları cevaplayacak bir şube dahi yoktur. Okul kooperatifleri üzerinde durulmamakta, hiç bir ilgi kurulmamakta, üst kuruluşlar düşünülmemektedir. Yani Millî Eğitim Bakanlığı kooperatifle hiç bir organize ilgi kurmamaktadır.

Halbuki Türk Milletini kooperatif eğitimine kavuşturacak en uygun ortam Millî Eğitim Bakanlığındadır. Okulları, öğretmenleri, il ve ilçe teşkilâtları vardır. 6 milyon öğrenci ile her an karşı karşıyadır.

Her ne kadar okul kitaplarından bazılarında kooperatifçiliğe de kısaca dokunulmakta ise de bu dağınık yazılar toplu ve köklü bir kooperatif bilgisi ve inancı sağlayamamaktadır.

Bu gün kooperatif eğitim ve tanıtımı ile ilgili çalışmalar çok dağınık ve programsız olduğundan faydasız yürümektedir.

Köy İşleri Bakanlığının gerek kooperatif yöneticilerine eğitim, gerekse kooperatif ortaklarına ön eğitim olarak uyguladıkları seminerler ve kurslar bir yandan çok külfetli olmakta, bir yandan da memleketi tatmin edecek genişliğe kavuşmamaktadır. Halbuki Millî Eğitim Bakanlığının her türlü imkânları elindedir. Haftada bir saatlik dersi programa koymuş olsa bütün memlekete ışık saçar.

Bu konuda Türk Kooperatifçilik Kurumu tarafından Millî Eğitim Bakanlığına teklif 21.3.1952 tarihinde yapılmıştır. (Karınca : Sayı 184 Sayfa 11) Fakat bir sonuç alınamamıştır.

Ayrıca bu gün mevcut otelcilik okulları, ticaret liseleri, tarım, sağlık, orman ve meslek liseleri gibi kooperatifçilik okulları da açılmalıdır.

İlk, orta ve yüksek okullarda programa alınacak dersler kooperatif ortaklarına yeteri kadar bilgi kazandırır, zemin hazırlar. Kooperatifçilik okulları ise en büyük ihtiyacımız olan kooperatif personelini, kooperatifçi liderleri ve kooperatif öğretene öğretmenleri yetiştirir.

Kooperatif ancak onu bilenlerin ve ona candan inananların elinde işletilirse işe yarayabilir.

Milletler Arası Kooperatif Birliğinin 1951 yılında Kopenhag'da yaptığı 18. kongrede alınan eğitim hakkındaki kararın bir cümlesi şöyledir :

«Kooperatifçiliğin gelişmesi isteniliyorsa önce eğitim üzerinde durulmalıdır. Eğitim ilk okullardan başlatılmalıdır.»

Hatta Rochdale öncüleri bile dünyanın ilk kooperatifini kurdukları zaman eğitimi programlarına almışlardır.

Devletimiz bu yöndeki gecikmelere son vermeli ve Millî Eğitim Bakanlığını görevlendirmelidir.

Devlet Plânlama Teşkilatının 3. beş yıllık kalkınma plânındaki kooperatifleşme bölümü uygulanabilirse büyük başarı sağlanabilir. Candan dilediğimiz budur.

3 — Kooperatifçilik ana ilkeleri titizlikle korunmalıdır. Denetim plânlanmalıdır.

Kooperatifçiliğe candan bağlı gerçek kooperatifçiler yalnızca ana ilkelere sadık kooperatifleri sevebilirler. Ömürlerini o yolda halka hizmet ülküsüyle vakf ederler. Kooperatifçilik ana ilkeleri yönünden olan, kooperatifçiliğe yakışmayan teşebbüslere giren kooperatif adlı teşekküller gerçek kooperatifçi yöneticiler bulamazlar. Sun'î kooperatifler sun'î yöneticiler tarafından, şahsî menfaatları için yürütülür ve bütün ortaklara zarar verir.

Türkiye'de bu çağlarda ortakların kendileri kooperatiflerini demokratik ve samimi bir ilgi ile doğru yola döndürememektedirler. Devletin bu noktadan büyük bir görev yüklenmesine ihtiyaç vardır.

Dileğimiz Türkiye'de bütün kooperatiflerin aynı şekilde ve devamlı olarak denetlenmesi ve ana ilkelere uygun hareketlerinin sağlanması ve korunmasıdır.

Bu hususta özel bir kanun çıkarılması ve en az iki yılda bir defa her kooperatifin ve her üst kuruluşların resmî bir teftiş ve denetim ile doğru yolda yürütülmesi zaruridir.

Dürüst yürüyen hiç bir kooperatifin teftiştan şikâyeti görülmez. Dürüst yürümeyen kooperatiflerse denetim ve teftiş aleyhindedirler.

Bu konuda devlet teşekkülleri (İnşaallah kooperatifler bakanlığı) Millî Kooperatifler Birliğinden, Merkez Birliklerinden ve Bölge Birliklerinden de faydalanabilirler.

Ancak, müeyyidesinin gününde uygulanmasına yetkili bir özel denetim kanununa ihtiyaç vardır. Çünkü, bu günkü mevzuat ile Ticaret Bakanlığı herhangi bir kooperatifi aylarca uğraşarak teftiş edebilmekte ve sonucunda gerekirse ticaret mahkemesine bir dâva açma yetkisine sahip bulunmaktadır. Mahkeme yıllarca sürmekte, bu zaman içinde sun'î yöneticileri tarafından kooperatif yok edilmekte ve bütün ortaklar ağır zarara uğramaktadırlar.

Bu sebeple bütün kooperatifleri denetim altında bulundurma ve kooperatife zarar veren kötü niyetli yöneticileri derhal yerinden uzaklaştırma yetkisi sağlayan bir kanun ile tek bir denetim merkezi veya Federal Almanya'daki örneğe uygun denetim birlikleri kurulmalıdır. Son kalkınma plânındaki : «Kooperatif ortaklarının hak ve menfaatlarını koruyucu bir denetim düzeni gerçekleştirilmeli...» dileği en büyük ülküdür. Uygulanması geciktirilmemelidir.

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 80. maddesine göre kurulacak olan Danışma Kurulunun faaliyete geçmesi de geciktirilmemelidir. Devlet - Kooperatif ilişkilerinin düzenlenmesi için Danışma Kurulundan da fayda görüleceği açıktır.

Her çeşit kooperatiflerin tamamının aynı düzende yürütülebilmesi için kooperatif, kanunlarının tamamı ele alınarak eşitlik sağlayan tek bir KOOPERATİFLER KANUNU çıkarılması da geciktirilmemelidir.

IV — SONUÇ

Memleketimizde kooperatifçilik benimsenmiştir. Toplum kalkınmasına en faydalı araç olarak kabul edilmiştir. Devamlı şekilde kurularak sayısı bütün memleketi kaplayacak derecede çoğalmaktadır. Fakat eğitim, denetim, örgütlenme ve çeşitli kanunlar yönünden büyük noksanlıklar ve hatalar vardır. Derhal bir Kooperatifler Bakanlığı kurularak yukarıda bütün detaylarıyla arz ettiğimiz hususlar dikkata alınır, kanunlar düzeltilir ve tek bir kooperatifler kanunu içinde toplanır başta tarım alanı olmak üzere bütün milletimiz kooperatifçilikten fayda görecektir ve hızla kalkınacaktır.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK HAREKETİNE TOPLU BİR BAKIŞ

Ertürk ŞENGÜN
ZİRAAT YÜKSEK MÜHENDİSİ

Serbest piyasa rekabet sisteminin cari olduğu diğer hür demokratik memleketlerde olduğu gibi Ülkemizde de Kooperatifler işte bu karma ekonomi düzenimizin teminatı ve vazgeçilmez müesseseleridir.

Kooperatifler, tıpkı özel teşebbüs gibi Devletin bizzat sevk ve yönetiminden uzak, mensuplarının meslek ve geçimlerine ilişkin konulara dayalı ve ortaklarının gönüllü olarak kurdukları ve yönetimini de ortaklarının yaptığı birer müessesedir.

Kooperatiflerin yurt ekonomimizin halkınmasındaki önemi ve kendilerinden beklenen hizmeti verebilecek seviyeye ulaşmaları için Devletin destek ve himayesine muhtaç oldukları ve Devletin müdahalesinden çok, onun dışında ve fakat Kooperatiflere yakın bir Kooperatif -Devlet ilişkisinin gereği 1961 Anayasamızın 51. maddesi ile ifade edilmek istenmektedir.

1969 yılında yürürlüğe giren 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ile; Türk Kooperatifçiliği, şahsiyet ve anlam kazanmıştır. Ancak uygulamada birçok noksanlıkları tesbit edilen Kooperatifler Kanununda özellikle bölgesel birliklerin kurulmasına imkân vermesi, Kooperatiflerin Devletin murakabası dışında ve gerektiğinde bu görevini emanet edeceği, bir Kooperatifler Muşavir Murakabe Teşkilatı'nın kurulması ve her kurulan Kooperatifin bu teşkilata üyeliğinin şart koşulması, ortaklık hisselerinin Kooperatiflerde azami 30.000.— liranın uygunluğu devam etse dahi, Kooperatiflerin birbirlerine veya üst kuruluşlarına ortaklıkta bu limitin mutlaka artırılması... gibi aksayan ve kanunda yer verilmesi ile Kooperatiflerimizin gelişmesinin daha sağlam temeller üzerine oturtulmasını mümkün kılacak konularda, gerekli değişikliklerinin biran önce Meclislere götürülmesine ihtiyaç vardır.

Bilindiği üzere Kooperatiflerin gelişmesinde dört temel unsurun önemi büyüktür. Bunlar; teknik, finansman, eğitim ve yasal tedbirlerdir. Bunlara kısaca değinmeye çalışalım : Kooperatiflerin teknik, eğitsel ve finansman tedbirlerini sadece, Kooperatiflerin gelişmesine temine çalışan Devletten beklebek yanlış bir görüştür. Kooperatiflerin bu yönde kendi bünyelerinde halledebilecek çaba ve gerekli sisteme girmeleri beklenmektedir.

Kooperatiflerin bu problemlerinin çözümü tedricen önce kendi bünyelerinde, sonra iştirak ettikleri üst birlikler, Kooperatifler Bankası daha önemlisi yukarıda belirtilen yasa değişimiyle mutlaka realize edilmesi ümidinde olduğumuz Teftiş Birlikleri eliyle çözümlenmeye çalışmaları gereklidir. Bunun güzel işleyen örneğini F. Almanya'da, Raiffaizen Kooperatiflerinde görmek mümkündür. Mevcut şartlarımız dikkate alınarak Memleketimizde de Kooperatiflerce ve bölgesel olarak kurulacak Müşavir Murakabe Organlarınınca (Teftiş Birliklerince) Kooperatiflerimizin kuruluşu -işleyişi faaliyetlerinin plânlanması -proje uygulamaları -kooperatiflerin veya projelerin birleştirilmesi -proje değişimi veya kapasite geliştirilmesi -kooperatif ortaklarının ve organlarının eğitimi -kooperatif ürünlerinin iş ve dış pazarlarda sürümü ve satışı -kooperatif yatırımlarının süratle değişen günün teknolojisine uydurulması kooperatiflerin kendi kendilerini finanse edecek kuruluşların teşviki ve geliştirilmesi -kooperatifler kanununda zaruret duyulan değişikliklerin yasama organlarına ulaştırılması... gibi konularda kooperatiflerin problemlerine yine kendilerinin yardımcı olmaları mümkün olabilir.

Anayasamızın 51. maddesindeki «Devlet Kooperatiflerin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır» derken, Kooperatiflerin yönetimini Devlet yapar veya üstlenir diye düşünmemek gerekir. Bu ifade de; kanunlar çerçevesinde Kooperatifler kendi kendine kurulum, kendilerini yönetir ve murakabe eder, karşılaştıkları problemlerini evvelâ kendileri halleder olabilmeleri için Devlet gerekli tedbirleri alır anlamı yatmaktadır.

Kooperatiflerin daha kuruluşta; niçin kurulduğu, nasıl çalışacakları ortaklara düşen görevlerle yardımcı kuruluşların ve bu arada Devletin imkânları iyice araştırılarak sağlam temeller üzerine oturtulması;

- Bilgili,
- İyi niyetli,
- Yetenekli lider ve yönetici kadrolarla güçlendirilmeleri şarttır. Bu ise, kooperatifin kurulacağı alanda bu kuruluşları teşvik

eden, destekleyen teşkilâtların ve şahısların isabetli etüd, proje ve lider seçimiyle mümkün olabilir.

Kooperatifler gönüllü kuruluşlardır. Kurucuları ve iştirakçileri kooperatiflerin kendilerine sağlayacağı yararı bilerek ona yaklaşırlar veya ortak olurlar. Kooperatifçiliğin gelişmekte olduğu Ülkemizde, Köylümüze Kooperatiflerin genel faydası ve çalışma tarzı ile organlarının görev ve yetkileri, bu arada bir alanda kurulacak kooperatiflerle daha geniş alanda benzer iş yapın kooperatiflerin işbirliğiyle ele alabileceği konular, ortaklara ne yönde ve nasıl fayda sağlayacağı halka ve bilhassa köylümüze açık ve seçik bir şekilde anlatılması, başarılı kooperatifçilik için büyük önem taşımaktadır. Aksi halde, kooperatiflerin geliştirilmesi amacı ile de olsa sadece aşırı teşvik ve cazip tahriklerle kurulan kooperatifler ve bu kuruluşlara iştirak eden kişilerin ortak oluşları da şekli kalır. Bu böyle devam ettiği sürece kooperatifler sayısal olarak artsalar dahi, gerçekte kooperatifçiliğin gelişmiş olduğunu ifade etmezler. Hatta kooperatifçiliğin bu anlamda teşvik edildiği gelişmekte olan ülkelerde, gerekli tedbirler alınması; kooperatifleri bekleyen çok ciddi sorunlar doğabilir. Bu arada ortakların meslek ve geçimlerine yönelik hizmetleri kendilerine konu olmayan kooperatifler gerçekte kârlı projeler de uygulasalar ortaklarca yeterince benimsenmezler. Ortakların ilgisinden uzak kooperatifler de mutlaka dağılmaya mahkûmdurlar. Bu tip kooperatifler yaşayan diğer gerçek başarılı kooperatiflerin piyasadaki güvenilirliğinde gölge düşürürler.

Kooperatifler, itibarlarını piyasada korumak ve üçüncü kişilere karşı güvenilirliklerini muhafaza etmek mecburiyetindedirler. Gelişmiş ülkelerde kooperatifler, kendilerini olduğu kadar aynı ismi taşıyan diğer kooperatifleri de korumak ve faaliyetlerini takip etmek durumundadırlar. Bu nedenle ellerinden geldiğince dağılma durumunda olan kooperatifleri içinde buldukları güçlükten kurtarma çabaları yanında kooperatifin dağılmasına mani olamazlarsa diğer yakın ve benzeri kooperatiflerle birleşerek dağılma gibi kamu oyununda itibarlarını düşürmeden dağılma «fesih» sistemini usul edinmişlerdir.

Bugün yurdumuzda henüz fonksiyonel hale gelmemiş veya değişen ihtiyaçlara ve teknolojiye ayak uydurmadıkları için aktivitesini kaybetmiş birçok kooperatif kuruluşu mevcuttur. Özellikle kursal alanda kurulan kooperatiflerle, kentlerde kurulmasına rağmen ortaklarına hizmete yöneltilemedikleri nedeniyle faaliyete geçemeyip dağılma durumunda bulunan birçok kooperatiflerin bu enfilasyonist zararlardan korunması gerekmektedir. Onların ciddi

operasyonlarla buldukları çevrede diğer kooperatiflere kötü örnek olmaları bakımından ya iş yapar hale getirilmeleri veyahutta yakın ve benzer kooperatiflerle birleşerek dağılma şeklinde içinde buldukları çıkmazdan kurtarılmaları gerekmektedir. Aksi halde kooperatifçiliğin gelişmekte olduğu ülkemizde, yaşayan faal kooperatifler bu yıkıntıdan zarar gördüğü gibi; dağılan kooperatiflerin bulunduğu çevrelerde çok uzun süre ikinci bir kooperatifin kuruluşu da o derece güç olacaktır.

Nasıl ki herhangi tüzel kişiliğe sahip bir müessese aleyhine bir kötü şaya onun piyasadaki ticari itibarını sarsarsa, kooperatif ismini taşıyan kuruluşlardan herhangi birisinin aleyhine çıkan bir menfi propoğanda da kooperatiflerin tümünü etkiler. Bu nedenle kooperatifler kendileri kadar diğer kooperatifleri de takip etmek ve korumak durumundadırlar.

Kooperatiflerin kuruluşuna müsaade eden ve onları teşvik edip destekleyen resmi ve özel kurumların kooperatifçiliğin içinde bulunduğu bu durumu dikkatten uzak tutmamaları beklenmektedir.

Yazımızda konu edilen «Teftiş Birlikleri» Ülkemiz kooperatifçiliğinin gelişmesi için kooperatiflerce ve fakat onların üstünde kurulan Müşavir ve denetim yetkileriyle teşviz edilmiş, ileride kurulması arzu edilen ve beklenen bir yasal organdır.

Bu teftiş Birliklerinin hizmetine benzer faaliyetleri bir bakıma Köy İşleri Bakanlığı üslenmiş bulunmaktadır. Adı geçen Bakanlık; Kooperatiflerin, sadece kanuna aykırı uygulamalarını sürekli olarak izleyerek, cezai müeyyidelere başvurmuyup kooperatiflerin ihtiyacı olan finansman kaynakları yanında metot ve teknik bilgileri de illere kadar yayılan kuruluşları ile kendilerine veren bir bakıma kooperatiflerin yanında ve onlarla omuz omuza çalışan ve fakat gerçekte onun dışında bulunması ile bünyemize uygun kooperatifçiliğimizin bugünkü durumunun icap ettirdizi, bir özellik arz etmektedir.

Kooperatifler Kanununda gerekli değişikliklerin yapılarak, kooperatiflerin bu hizmetini üstlenecek kuruluşların yasal olarak teşkilinden sonra ve bu kuruluşlar yeterli hale geldikçe kamu kuruluşlarınca yürütülmekte olan, bu kabil bir kısım hizmetlerin konu edilen kuruluşlara devredilmesi ve onlarca yürütülmesi mümkün olabilir. Şimdilik önemli olan, bu hizmetin gerektirdiği yasal tedbirlerin ele alınmış olmasıdır. Bu nedenledirki, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununda hür, demokratik ve otonom kooperatifçiliğimizin kendi kendine yeter hale gelmesini mümkün kılacak bir kısım zorunlu değişikliklerin yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

KIBRIS TÜRK KOOPERATİFÇİLİK HAREKETİ

Hikmet BİÇENTÜRK

Kısa bir süre önce Kıbrıs'a yaptığımız bir tetkik seyahatında Adanın Türk kesiminde kooperatif hareketin bugünkü durumu ve sorunlarını ilgililerle tartışma imkânı bulduk ve bu konuda ilginç bilgiler edindik.

Türk köylerinde ilk kooperatifler 1927 yılında kurulmaya başlamış ve bu yıl zarfında 7 kooperatif kurulmuştur. Londra ve Zürih Antlakmasının imzalanmasına kadar (Şubat 1959) Türk ve Rum Kooperatifleri bir merkezden ve İngiliz olan bir mukayyidin nezareti altında idare ediliyordu. Bu tarihte Kooperatifler kanunu tadil edilerek biri Rum, biri de Türk olma üzere cemaat esasına göre iki mukayyit başkanlığında kooperatiflerin yeniden teşkilatlanması sağlanmıştır.

Türk kooperatifçilik hareketinin ayrı olarak teşkilatlanması ve gelişmesi 1959 - 1963 dönemine rastlar. 1959 yılında iki ayrı mukayyidin tayini, iki ayrı Kooperatif Dairesi ile iki ayrı Kooperatif Merkez Bankasının kuruluşu tahakkuk etmiştir.

Kıbrıs Türk Kooperatifçiliğinin Türk ve Rum cemaatleri arasındaki çatışmaların başladığı 1963 yılı sonuna kadar olan istatistik kayıtları şöyledir;

Koop. Nevileri	1955	1963
Tarım, Kredi ve Tasarruf Koop.	122	176
Tasarruf Bankaları	8	18
Tüketim Kooperatifleri	57	96
Pazarlama ve Diğer	8	28
	195	318

Barış Harekatına kadar geçen Rum saldırıları devrinde Türk köylüsü kendini savunmaktan başka bir işle uğraşmaya imkân bulamamış ve bu vesile ile kooperatifçilik de bu devrede büyük zarar görmüştür.

Barış Harekatına müteakip, Kıbrıs Türk Toplumunda kooperatif hareketinde yeni bir dönem başlamış, tek gayeli kooperatifler yerine köylerde üretim, kredi pazarlama ve tüketim işlemlerini bir arada yürüten çok gayeli kalkınma kooperatifleri kurulmaya başlanmıştır. Halen bu tip kooperatiflerin sayısı 81'e ulaşmıştır.

1974 Barış Harekatı sonrasında kurulan çok gayeli kooperatifler ile tarım aletlerinden ortaklaşa yararlanma, arazinin müştereken işletilmesi, su kaynaklarının rasyonel kullanımı ve toplu çiftçilik yapılması mümkün olmuştur.

Halen yürürlükte olan kooperatif kanunları kooperatiflere birçok avantajlar sağlamaktadır. Bunlar arasında kurumlar vergisi ile resim ve harçlardan muafiyet zikre değer. Ayrıca kooperatiflerle ortakları arasındaki devir ve ipotek işlemleri herhangi bir harca tabi değildir.

Kıbrıs Türk Kooperatif hareketinin kılavuzluğunu halen İmar, İskân ve Rehabilitasyon Bakanlığına bağlı «Kooperatif İşleri Dairesi» yapmaktadır. Dairenin iki ana gayesi vardır. Biri, kooperatiflerin teftiş ve murakabesini yapmak, faaliyetlerinin kooperatif kanun ve nizamlarına uygunluğunu kontrol etmek, diğeri ise, kooperatifçiliği yaymak, kılavuzluk etmek, fert ve kitle eğitimini sağlamaktadır.

Kıbrıs Türk Kooperatif Hareketinin ana finansman müessesesi «Kooperatif Merkez Bankası» dır. Bankanın statü itibarıyla diğeri kooperatiflerden bir farkı yoktur.

Bankanın ortakları kooperatiflerdir. Yönetim kurulu kooperatifleri temsil eden delegeler arasından seçilir. Banka bütün kooperatiflerin ana finansman kaynağıdır. Kooperatiflerden mevduat kabul eder, gerektiğinde onlara aynî ve nakdî krediler verir.

Yukarıda kısaca değinildiği üzere Adada İngiliz İdaresi döneminden kalma oldukça köklü bir kooperatif hareketi vardır. Hatta ülkemizde halen özlemi duyulan kooperatifler Bankası, yıllar önce Kıbrısta gerçekleştirilmiş ve oldukça faydalı hizmetler görmüştür. Ancak Kıbrıs Türk Toplumunun Rumların devamlı ekonomik bas-

kılarına ve tecavüzlerine maruz kalması, Rum İdaresinin, Türklerin can ve mal emniyetini sağlayamaması, Kooperatif* hareketin gelişimini büyük ölçüde yavaşlatmıştır.

Bugün Türk kesiminde eğitici personel yetersizliği nedeniyle her seviyede kooperatifi eğitimi yeterli ölçüde gerçekleştirilmemiştir. 1963 yılında çarpışmalar esnasında birçok kooperatif üyeleri yerlerini terk ederek başka yerlere göç etmek durumunda kalmışlardır. 1974 Barış hareketinden sonra da Rum kesimindeki Türklerin tamamı yakını Türk bölgelerine göç etmişlerdir.

Bütün bu olumsuz durumlara rağmen Adanın Türk kesiminde kooperatif hareket yavaşda olsa gelişmektedir. Kooperatiflerin birlikler halinde örgütlenmeleri ve kooperatif örgütlerinin; tarımsal planlanması, yatırımların teşviki, kredilerin ve diğer ekonomik ve teknik yardımların çiftçilere ulaştırılmasında birer araç olarak kullanılmasının temini Kıbrısta bu hareketin gelişmesini hızlandıracaktır.

KIBRIS KOOPERATİFÇİLİK HAREKETİ VE SAYISININ SİYASİ DALGALANMALARA GÖRE DEVAMLİ DEĞİŞİMİ

	1959	1963	1974	1976
Kredi Kooperatifleri	122	176	179	179
Tasarruf ve Kredi Bankaları	8	18	22	22
İstihlak Kooperatifleri	57	96	106	108
Çiftçilik ve Hayvancılık Koop.	—	12	13	19
Pazarlama Kooperatifleri	—	8	12	17
Üretim tüketim pazarlama (çok gayeli)	—	—	—	81
Kooperatif Birlikleri	1	—	1	4
Muhtelif Kooperatifler	8	8	14	14
	196	318	347	444

GÜNÜMÜZDE TÜRK KOOPERATİFÇİLİK AKIMI

Yazan : Ottfried C. KIRSCH

Çeviren : Celâl UZEL

Türk Kooperatifçilik Akımının Bugünkü Durumu

Günümüzde çok amaçlı bir işlev yerine getirmekte olan tarımsal kredi kooperatifleri Türkiye'de kooperatifçilik kesiminin en önemli bölümü oluşturmaktadır. 1973 yılı sonunda bu türden 2.040 kooperatif vardı ve üyelerinin sayısı da 1.305.546'yı buluyordu. Bir başka deyişle ülkedeki her üç çiftçi ailesinden birisi bu kooperatiflerin üyesidir. Sözü edilen kooperatiflerin finansman gereksinimleri Ziraat Bankası'nca karşılanmaktadır.

Pamuk, fındık, incir, üzüm, zeytin, yağlı tohumlar, kenevir, peynir, sebze, meyve ve hayvansal ürünler konusunda yine Ziraat Bankası'nca desteklenmekte olan satış kooperatifleri de 1976 yılı sonunda 699'e ulaşmış olup yaklaşık olarak 255.000 üyeleri vardı. Bu kooperatiflerden 490'ı, ürün türlerine göre 29 kooperatif birliği içinde örvütlenmiş olup ayrıca bir tepe kuruluşları da vardır. Çalışma alanları kredi ve satış kooperatifleri arasında bir üstüste binme konusu olan durumlarda ayrıca kredi kooperatiflerine de üye olma zorunluğu söz konusudur.

Kooperatif birlikleri kurmamış olan daha az sayıdaki bağımsız kooperatifler ise, belirli ürünler üzerinde uzmanlaşmaları söz konusu olmayan alanlarda giderek gerileme durumundadırlar. Bu kooperatiflerin Ziraat Bankası'ndan finansman kaynakları sağlamaları konusunda da önemli güçlüklerle karşılaştığı bilinmektedir.

Satış kooperatiflerinin genel bir kural olarak belirli ürünler üzerinde uzmanlaşmakta olmaları çiftçinin zorunlu olarak birkaç kooperatifte birden üye olmalarını gerekli kılmaktadır.

Köy İşleri Bakanlığı 1974 yılındanberi köy kalkınma kooperatiflerinin kurulmasına ve geliştirilmelerini sağlamayan çalışmaktadır. Ancak bu geliştirme çalışmalarında, Almanya'ya işçi olarak gönderilmek için bu kooperatiflerden birisine üye olma ve üyelik payı zorunluğu konulduğu için bir zorlama vardır. Bu kooperatifler, yukarıda belirtilen özel durumun bir sonucu olarak, personel açısından önemli dar boğazlarla karşı karşıya kalmış oldukları gibi, dış ülkelere işçi olarak gönderilen kooperatif üyelerinden pek çoğu da üyelik paylarını öngörülen süreler içinde ödemedikleri için günümüzde bu türden pek çok kooperatifler ya çalışamaz ya, da dağıtılma işlemlerine başlamış durumdadır.

1976 yılı sonunda 6. 441 köy kalkınma kooperatifi bulunmakta, bunların üye sayısı da 747.000'i bulmaktadır. Bu kooperatifler, il gruplarına göre 50 birlik içinde örgütlenmiş olup hepsinin birden tek bir tepe kuruluşu vardır.

Köy İşleri Bakanlığı içinde özel bir sulama işleri bölümü vardır ve bu bölümü gerçekleştirilmesine ön ayak olduğu sulama düzenleri, işletilmek üzere özel sulama ve toprak koruma kooperatiflerine verilmektedir. 1976 yılı sonunda bu türden 1.324 kooperatifin 86.840 üyesi bulunmaktaydı.

Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Ortaklığı adını taşıyan bir üst kuruluş içinde örgütlenmiş olan Türk şeker endüstrisi de 1951 yılındanberi şeker pancarı üreticilerini kooperatif bir düzen içinde örgütlenmektedir. Böylece, bu kesimde güçlü bir dikey bütünleşim, çok yönlü bir kapital desteği ve üretim yöntemlerinde en ileri yaklaşımların benimsenip uygulanmasına yol açan yeni bir çağdaş kooperatif örgütlenme anlayışına dayanan modern bir kooperatif kesimi doğmuştur. 1976 yılı sonunda 570.618 şeker pancarı üreticisi 19 pancar kooperatifi içinde örgütlenmiş bulunuyordu. Söz konusu kooperatifler üretimlerini, 17 şeker fabrikası bölgesi içinde bulunmaları nedeniyle, önceden saptanmış fabrikalara göndermektedirler. Genel kural olarak her kooperatifin hangi fabrika ile iş yapacağı belirlidir; ancak iki yerde tek bir fabrika iki kooperatifle çalışma durumundadır. Şeker fabrikalarından on ikisi Türk Şeker Fabrikaları Anonim Ortaklığı'na bağlı olup beş fabrika özel kesimde yer almaktadır. Ancak bu son grubun kapitalinde Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Ortaklığı ile kooperatiflerin de payı vardır. Kooperatifler üstü bütünleşim çerçevesi içinde ayrıca bir banka, bir ulaştırma kooperatifi bir kömür çıkarma kooperatifi

sigorta kooperatifi, bir tohumluk üretim kooperatifi ve bir de tarım makinaları üretim kooperatifi de görebiliyoruz. Son yıllarda ise Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Ortaklığı ile ona bağlı kooperatifler konservecilik ve patates üretimi gibi çeşitli tarımsal üretim ve tarım endüstrisi alanlarına da ortaklama el atmış durumdadırlar.

Alt düzey kooperatifler, 1973 yılındanberi bir kooperatif birliği içinde örgütlenme çalışmaları içindedirler.

Devlet tekeli olan çay üretimi alanında ise 570.000 çay üreticisinin üye olduğu 90 çay üretim kooperatifi baş kooperatif birliği kurmuşlardır. Bu kooperatifler, üretilen çayın fabrikalara göre dağıtımını ve ulaştırılmasını sağlarlar.

Kooperatifçilik akımı içinde ayrıca aşağıdakilere de değinmekte yarar vardır :

- 180.000 üyeli 247 balıkçılık kooperatifi;
- 100.000 üyeli 464 küçük sanatkarlar kredi kooperatifi; (1)
- Çeşitli orman ürünleri, el sanatları, sigortacılık, tüketim, ulaştırma, okul ve konut kooperatifleri.

Konut kooperatiflerini ayrı tutarsak, bu kooperatiflerin büyük çoğunluğunun tarım kesiminde yer aldıklarını görmekteyiz. Türkiye'de 1976 yılı sonunda toplam olarak 26.512 kooperatif ve 4.362.883 üye bulunmaktaydı. Ancak, çeşitli kooperatiflere birden üye olma gereğinin ortaya arttığı durumun bir sonucu olarak, kooperatifleşmiş olan aile sayısının, belirtilen üye toplamının gösterdiğinden daha az olması gerekecektir.

Kooperatifçiliğin Yasal Temeli ve Gelişmesi.

Türkiye'de modern kooperatifçiliğin kökenleri 1863'te kurulmuş olan Memleket Sandıkları'na kadar uzanır. Bu sandıklar Mithat Paşa'nın önyak olmasıyla kurulmuş, 1867'de ise, yayınlanan bir tüzük ile Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün illerine yaygınlaştırılmışlardı. Bir başka deneme ise, 1913 yılında Aydın bölgesindeki incir üreticilerinin, ürünlerini anonim şirket biçiminde kurulmuş bir banka ve bir kooperatif aracılığıyla satılmasını sağlamayı öngören çabalarıdır.

(1) 1 Tape Kuruluşlu 375 000 üyeli 605 esnaf Kefalet Kooperatifinin bulun-
duğunu da belirtilmesi gerekmektedir (Çevirici)

1923 yılında Cumhuriyetin kurulmasından sonra, Batı ülkelerindeki hukuk düzeninin benimsenmesinin bir sonucu olarak 1924 yılında tarımsal kredi birlikleri için özel bir yasa çıkarılmıştır. Ancak bu yasa, kooperatifçiliğin geliştirilebilmesi açısından yetersiz kalmış, 1926 yılında bir tüzük yayınlanmış ve 1928'de de tarımsal kredi kooperatiflerine ilişkin özel bir yasa konulmuştur. Bu yasa, Ziraat Bankası'nın Avrupa ülkelerindeki uygulamayı incelemekle görevlendirdiği bir komisyonun derlediği bilgilere dayanmaktaydı. Bu yasa ile birlikte Ziraat Bankası da, kooperatiflerin yeni yasa uyarınca yeniden örgütlenmelerini ve düzenlenmelerini sağlayacak bir statü geliştirmiştir. Yasa yedi yıl süre ile yürürlükte kalmış, 1935'te ise, biri tarımsal kredi ve öteki tarımsal satış kooperatiflerine ilişkin iki yasa konulmuştur. Söz konusu yasalar uyarınca Ziraat Bankası her iki kooperatif türü üzerinde bir denetim ve geliştirme görevi üstlenmekteydi. Bu kooperatiflere ilişkin ana tüzükler 1936 ve 1937 yıllarında yayınlanmış, 1972 yılında da tarımsal kredi kooperatiflerine ilişkin yasa 1581 sayılı Tarımsal Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Yasası ile önemli derecede değiştirilmiştir. Yeni yasanın getirdiği değişiklikler arasında özellikle tek amaçlılık işlevinin çok amaçlı bir düzenle değiştirilmesi ve kredi yanında alım ve satış alanlarına da yönelecek kooperatifler kurulmasının amaçlanması belirtilebilir.

Öteki tüm kooperatif türleri için ise yasal temel olarak 1926 yılında yayınlanmış olan Ticaret Kanunu geçerliydi. Bu yasada kooperatiflerle ilgili kurallar, İtalyan Ticaret Kanunu'ndan alınmış olan anonim şirketler bölümünde bulunuyordu. Bu durumda Türk kooperatifçilik hukukunun türevsel olarak değiştirilmiş bir hukuk türünün tipik bir örneğini oluşturduğu ileri sürülebilir. Bu kooperatifçilik hukukunda kooperatifçiliğin temel ilkeleri, çeşitli yasal kurallar içinde önemli dererede değişikliğe uğramaktadır. Sözünü ettiğimiz hukuk anlayışı, Ticaret Kanunu'nun 1956 yılında yeniden gözden geçirilmesinde ve düzenlenmesinde de olduğu gibi korunmuştur. Gerçekten, yasanın 485'inci maddesi kooperatifleri, değişebilen kapitalli bir ticaret şirketi biçiminde tanımlamakta ve amaç olarak ta üyelerin ekonomik çıkarlarının kurulması ve karşılıklı dayanışmanın geliştirilmesi gösterilmektedir. 1948 yılında Ticaret Bakanlığı çeşitli kooperatif türleri için tip statüler geliştirmiş ve bunların uygulanmasını zorunlu kılmıştır. Ticaret Kanunu'nun maddeleri, kredi ve satış kooperatiflerine ilişkin yasalarda açıkça başka kurallar getirilmediği sürece bütün kooperatif türleri için de geçerli bulunuyordu.

1960'ların ortalarında ise yeni bir yasa için gerekli çalışmalara başlamış ve 1969'da 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu çıkarılmıştır.

Kooperatiflerin Geliştirilmesini Amaçlayan Kuruluşlar.

1950'den hemen sonra kooperatifçiliğin geliştirilmesi konusunda yeni bir döneme girildiğini görmekteyiz. Türkiye'nin ekonomisini bir ekonomik kalkınma planı uyarınca düzenleme ve hızlandırma çabaları çerçevesi içinde kooperatiflere ve kooperatifçiliğe büyük bir önem verilmektedir. Bu konuda, Devlet Teşkilâtı'na tarımın modernleştirilmesi konusunda kooperatiflere verilecek işlevlere ilişkin olarak bir dizi görev verildiği gibi yeni Anayasa'nın 51'inci maddesi de Devleti kooperatifçiliğin geliştirilmesi için gerekli önlemleri getirmekle yükümlü kılmıştır.

Daha önceleri kooperatiflerle ilgili işlerin yürütülmesinden sorumlu olan ve aralarında Ticaret ve Köy İşleri Bakanlığı ile Ziraat Bankası'nın da bulunduğu çeşitli kuruluşlar 1969 yasası ile bire indirildiği gibi 1974 yılında da Devlet sorumluluğu altında bulunan bütün görevler adı Köyişleri ve Kooperatifçilik olarak değiştirilen bakanlığa verilmiş bulunmaktadır. Kooperatifçiliğin geliştirilmesi işlevleri günümüzde «Kooperatifler Sicilli», «Denetim», «Kooperatifçilik Eğitimi ve Araştırmaları», «Kooperatif Projeleri» ve «Kooperatif Kredi ve Pazarlama» bölümlerinden oluşan bir başkanlığa verilmiş bulunmaktadır.

Köyişleri ve Kooperatifçilik Bakanlığı örgütünün böylece güçlendirilmesiyle tüm kooperatifçilik akımı geniş kapsamlı ve aktif bir merkez düzeni gerçekleştirilmiş olmaktadır. Bu düzenleme, Ticaret Bakanlığı'na verilmiş olan pasif nitelikteki gözetim işlevlerini de ortadan kaldırmıştır. Bugün Türkiye'de bir merkezsiz kooperatifçilik gözetim ve denetim biriminin kurulmuş olmasıyla, eski liberal kooperatifçilik anlayışı yerine güdümlü bir geliştirme eğilimi getirilmiş olmaktadır. Ülkede bütün kooperatifler, bunların birlikleri ve federasyonları üzerinde yer alan bir konfederasyon niteliğindeki bir kuruluşun bulunmayışı nedeniyle bu yaklaşımın, Türk kooperatifçilik akımının günümüzde girmiş olduğu bütünleşme aşamasını olumlu yönde etkilemesi beklenebilir. Ancak bunun için çeşitli kooperatif türlerinde değişik düzeyler ve nitelikler gösteren bütünleşme durumuna da el atılması, bölgesel ve ulusal birliklerin gecikilmeksizin gerçekleştirilmesi gerekeceği açıktır. Ulusal düzeyde bir tepe kuruluşu bulunmadığı için belirli koo-

peratifçilik dallarında kesimin çıkarlarının kooperatiflerce kurulmamış örgütler aracılığıyla savunulmasını da doğal karşılamak gerekecektir.

Gerçek kooperatif birliklerinin yetersizliği ve bir tepe kuruluşunun bulunmaması nedeniyle Ziraat Bankası 1962 yılında Tarımsal Kredi Kooperatifleri Karşılıklı Yardımlaşma Birliği Vakfı adı altında bir yardım kuruluşunu gerçekleştirmiştir. Bu çerçevede bir de kooperatifler bankası kurulması planlanmakta ise de, yapılan çalışmalardan günümüze değin elle tutulur bir sonuç alınamamıştır.

Ziraat Bankası'nın kredi ve satış kooperatifleri üzerindeki rolüne benzer bir görevi Şekerbank şeker pancarı üretim kooperatifleri için yerine getirmektedir. Bu banka bir kamu kuruluşu olmayıp kapitalinin büyük çoğunluğu kooperatiflerce sağlanmış durumdadır. Şeker pancarı üreticileri 1973 yılında Türk tarımında önemli bir aşama olarak, bölgelere göre örgütlenerek dikey bütünleşmelerini gerçekleştirmişler, ve bir tepe kuruluşu niteliğinde olmak üzere Pankobirlik'i kurmuşlardır. Bu birlik üye kooperatiflerin çıkarlarını savunma, denetim işlevlerini yerine getirme ve eğitim görevlerini yapma sorumluluklarını üstlenmiştir.

Öte yandan köy kalkınma kooperatifleri de bölgesel olarak 56 birlik kurmuş olup bu birlikler 1971 yılında Köy-Koop adlı tepe kuruluşunu gerçekleştirmişlerdir.

Bir bağımsız kooperatifçilik örgütü olarak da Ankara'da Türk Kooperatifçilik Kurumu'nu görüyoruz. Bu gönüllü kuruluş 1931 yılında İstanbul'da kooperatifçiliğin geliştirilmesini sağlamak amacıyla birkaç üniversite öğretim görevlisince kurulmuşsa da ulusal bir birlik niteliğini taşımamaktadır. (2)

Akımı bütünleştirme yolunda çalışan ve son yıllarda da belirli kooperatifçilik türlerinde giderek güçlenen bir dikey entegrasyonu gerçekleştirme bakımından önemli başarılar sağlayan bütün bu örgütler yanında, ülkenin doğu bölgesinde yeni kurulmuş olan toprak reformu örgütü bütünleşik bir yaklaşım benimsemiş görünmekte ve kurulmasına önayak olduğu tarım reformu kooperatifleri aracılığıyla devletin tüm tarımsal destek görevlerinin eşgüdümlemesini sağlama yönünde çaba harcamaktadır.

(2) 1933 yılında Ankaraya nakledilmiştir (Çevirici)

Önümüzdeki Yıllarda Beklenen Gelişmeler.

Kooperatifçilikte birleşme ve özellikle dikey bütünleşme eğilimlerinin önümüzdeki yıllarda da sürmesi beklenebilir. 1969'da çıkarılmış olan yeni kooperatifçilik yasası, (3) kooperatif birliklerinin kurulması gerçekleştirilir gerçekleştirilmez ulusal düzeyde bir tepe örgütüne gidilmesini zorunlu kılmakta ise de bu amaca yakın bir gelecekte erişilmesini bekleyenlerin sayısı çok değildir. Bu nedenle ulusal düzeydeki bir tepe örgütünün görevlerinin daha bir süre köyşleri ve Kooperatifler Bakanlığı'nca yürütülmesi zorunlu görülmekte ve Bakanlığın görevlerinin daha bir süre giderek artması beklenmektedir. Bugün Türkiye'de, şeker pancarı üretimi alanında olduğu gibi, tam anlamıyla çağdaş bir kooperatifçilik kesiminin bulunabilmesine karşılık uygulama kamu görevlileriyle yöneticilerinin titiz bir incelemesine ve çeşitli yönleriyle değerlendirilmesine konu olmaktan uzaktır. Ancak, Köyşleri Bakanlığı aracılığıyla, çok amaçlı köy kalkınma kooperatiflerinin bölgesel kooperatif birlikleri kurmaya yöneltilmeleri beklenebilecektir. (4)

---

(3) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu

(4) 1163 sayılı Kanun hükmü gereğince Danışma Kuruluna da değinilmesi gerekirdi.

CO-OPERATION
KOOPERATİFÇİLİK
Quarterly Review
Üç Aylık İncelemeler Dergisi
Fihristi
Contents

Sayı : 35 — 38, Ocak - Aralık/1977
Number : 35 - 38, January - December/1977

Hazırlayan : İzzet ERSEVER
By : İzzet ERSEVER

BİÇENTÜRK, Hikmet :

- Kıbrıs Türk Kooperatifçilik Hareketi ..... Ekim - Aralık/1977 (38)
- Cyprus Turkish Co-operative Movement ..... October - December/1977 (38)

CURA, Av. Mustafa :

- Devlet Kooperatif İlişkileri ..... Ekim - Aralık/1977 (38)
- State Co-operative Relations ..... October - December/1977 (38)

ÇIKIN, Dr. Orhan :

- Tarım Satış Kooperatiflerinde Çiftçi Eline Geçen Fiyatların Değerlendirilmesi ..... Ocak - Mart/1977 (35) 1 — 10
- An Appraisal of Farmer's Earnings from Agricultural Sales Co-operatives ..... January - March/1977 (35) 1 - 10

HIRSCHFELD, André :

- Fransa'da Tarım Kooperatiflerinin Hukukî Alandaki Evrimi ..... Temmuz - Eylül/1977 (37) 7 - 19
- Evolution of the Agricultural Co-operatives in the Field of Law in France ..... July - September/1977

İNAN, Dr. Hakkı :

- Norveç Tarımı ve Tarımsal Kooperatifçiliğine Genel Bir Bakış ..... Temmuz - Eylül/1977 (37) 20-27
- General view of Norway Agriculture and Agricultural Co-operatives ..... July - September/1977

KIRSCH, Otfriede/Çev : UZEL, Celâl : (37) 20 - 27

- Günümüzde Türk Kooperatifçilik Akımı ..... Ekim - Aralık/1977 (38)
- Present Trend of the Turkish Co-operation ..... October - December/1977 (38)

ONAR, Bekir :

- Bir Kısım Kooperatiflerin Kredi Sorunları ..... Nisan - Haziran/1977 (36) 9-13
Credit Problems Of Some Co-operatives ..... April - June/1977 (36) 9 - 13

ŞENGÜN, Ertürk :

- Türk Kooperatifçilik Hareketine Toplu Bir Bakış ..... Ekim - Aralık/1977 (38)
A General View of the Turkish Co-operation ..... October - December/1977 (38)

T.C. RESMÎ GAZETE :

- Köy İşleri Bakanlığında Tanıtma ve Eğitim Fonu'na Yatırılacak Paraların Tahsili ve Harcanması, (21.3.1977 tarih ve 15885 Sayılı Resmî Gazete) Nisan - Haziran/1977 (36) 17-26
Decree on the Collection and Use of Allocations to be Deposited in the Information and Training Fund at the Ministry of Village Affairs (Formal Newspaper - Date : 21 st March, 1977 Number : 15885) ..... April - June/1977 (36) 17 - 26
- Orman Köyleri Kalkınma Fonu Yönetmeliği (16.3.1977 tarih ve 15888 sayılı Resmî Gazete) ..... Nisan - Haziran/1977 (36) 27-57
Decree on the Fund for Development of Forest Villages (Formal Newspaper - Date : 16 th March, 1977 Number : 15880) ..... April - June/1977 (36) 27 - 57
- Küçük Çiftçinin T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerine Olan Borçlarının 10 Yılda 10 Eşit Taksitte Faizsiz Ödenmesine İlişkin Kanun ..... Nisan - Haziran/1977 (36) 59-60
(24.3.1977 tarih ve 15888 sayılı Resmî Gazete) .....
Law Regarding Paying Back of the Debts of Small Farmers to the Turkish Republic Agricultural Bank and Agricultural Credit Co-operatives Within 10 Years, With 10 Equal Installment, Without Interest.
(Formal Newspaper - Date : 24 th Marc, 1977 Number : 15888 ..... April - June/1977 (36) 59 - 60

TARHAN, Nedim :

- Tarımsal Kooperatifçiliğimizin Sorunları ve Çözüm Yolları ..... Temmuz - Eylül/1977 (37) 28-32
Problems and Ways Of Solution of Our Agricultural Co-operatives July - September/1977 (37) 28 - 32

TEK, Muzaffer :

- Esnaf ve Sanatkârlar Kefalet Kooperatiflerinin Teorik Yapısı, Türkiye'deki Yapısal Durumu ve Kredilendirilmeleri ..... Ocak - Mart/1977 (35) 11-22
Theoretical Structure, Structural Situation and Financing of Artisan and Craftmen Guarentee Co-operatives in Turkey January - March/1977 (35) 11 - 12

ULUSOY, Yılmaz :

- Ceza Hukuku Yönünden Kooperatifler ..... Temmuz - Eylül/1977 (37) 3 - 5
Co-operatives and Punishment Law July - September/1977 (37) 3 - 5

YARDIMCI, Bilâl :

- Köy Kalkınma Kooperatiflerinin Pazarlama ile İlgili Sorunları ve Çözüm Yolları ..... Ocak - Mart/1977 (35) 26 - 48
Marketing Problems and Ways of Solution of the Village Development Co-operatives January - March/1977 (35) 26 - 48

KOOPERATİFÇİLİK

Founded in 1931

Kooperatifçilik is the publication of The Turkish Co-operative Association. It is published four times a year. The subscription price to the review is \$ 4 a year, air mail included. Correspondance relating to the review should be sent to «Türk Kooperatifçilik Kurumu, Mithatpaşa Caddesi 38/A, Ankara - Turkey.»

The Turkish Co-operative Association assumes no responsibility for the views expressed by authors whose articles appear in Kooperatifçilik.

Proprietor on behalf of

The Turkish Co-operative Association

Prof. Dr. Fahri Halil ÖRS

Editorial Board

Celâl UZEL

Prof. Dr. Necmi SÖNMEZ

Osman ATTİLÂ - Hüseyin YURDABAK

Turgut YILDIRIM

Each issue of the review will contain some articles, research notes, communications, book review, announcement and news notes on Co-operatives in English or, French language. But the review is mainly issued for the Turkish readers. For that reason the contents will be mainly Turkish.

Managing Board

Prof. Dr. Fahri Halil ÖRS - President

Feyzi HALICI - Vice president ..... Chemical Engineer, Ex-Senator for Konya

Kâzım SEÇER - Treasurer ..... Director, Agricultural Bank

Osman ATTİLÂ ..... Editor, Ex-Deputy for Afyon

Kadir KALFA ..... Assistant Director-General in the Department of Co-operative Organizations, Ministry of Village Affairs

Yıldırım ERGİDEN ..... Ex-Director of Department of Co-operatives, The People's Bank

Celâl UZEL ..... Mechanical Engineer, Ex-General Director of Turkish Co-operative Association

Prof. Dr. Necmi SÖNMEZ ..... Faculty of Agriculture, University of Ankara.

Şimşek ARMAN ..... Assistant Director-General in the Department of Co-operative Education and Handicraft, Ministry of Village Affairs

Nusret UZGÖREN ..... Ex-Director-General of the People's Bank

Hüseyin YURDABAK ..... President of Grocers' Co-operative of Ankara.

Prof. Dr. Akif ERGİNAY ..... Faculty of Law, University of Ankara

Yaşar Faruk İNAL ..... Editor

Turgut YILDIRIM ..... Assistant Director - General in the Department of Co-operative Support, Ministry of Village Affairs

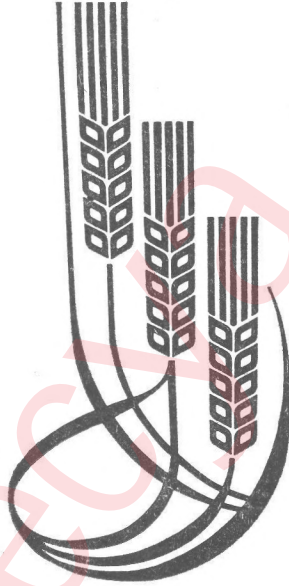
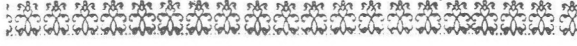
Prof. Dr. Ziya Gökalp Mülâyim ..... Senator for Samsun

BOARD OF AUDITORS

Güven SEZGİN ..... Chairman, Section Head in the Agricultural Credit Co-operatives Mutual Assistance Foundation.

Nazif GÖKKAYA ..... Chairman of Köy-Koop's Board of Controllers.

Halim UTLU ..... Newspaper-reporter and Author.

T.C.ZİRAAT BANKASI

*HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde bulunmaktan kıvanç duyuyor*

ANADOLU

